

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонов Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

Ключові слова: штучний інтелект, судова система, судові рішення, правосуддя, технології.

Keywords: artificial intelligence, judicial system, court decisions, justice, technologies.

Полуніна Ольга Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Ситуація, що виникла в Україні під час воєнного стану, спричинила серйозні труднощі у процесі усиновлення дітей. Навіть при тому, що законодавство формально не зупиняло цю процедуру, практичні перешкоди стали значними через складнощі, пов'язані з роботою служб у справах дітей та судів у зоні конфлікту. Служби у справах дітей та суди стикаються з різними проблемами: від обмеження доступу до районів з активними бойовими діями до знищення чи втрати важливої документації. Це ускладнює збір необхідних документів, проходження обстежень умов проживання та навчання для майбутніх батьків [1, 125].

Неспроможність служб і судів повноцінно функціонувати створила серйозні перешкоди для бажаючих усиновити дитину. Тривалість процедури зросла, а відсутність стабільності ускладнила процес усиновлення.

Проте, незважаючи на це, існують випадки, коли деякі етапи усиновлення успішно пройшли і суди прийняли рішення про усиновлення. Це свідчить про великий потенціал громадськості та міжнародних організацій у підтримці процесу усиновлення в умовах війни [2]. Наприклад, рішення Савранського районного суду Одеської області від 18.04.2022 року у справі 512/168/22, рішення Баглійського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 22.04.2022 року у справі № 207/967/22 про усиновлення тощо. У травні 2022 року були внесені перші зміни до процедури усиновлення в Україні. Зокрема, 24 травня 2022 року був затверджений новий порядок усиновлення дитини, який передбачав перелік необхідних документів і встановлював порядок усиновлення в разі, якщо дитина тимчасово перебувала за межами України під час введення надзвичайного або воєнного стану на території країни.

Ці зміни також передбачали обов'язкову присутність посадової особи консульської установи України у процесі усиновлення, що стало важливим кроком для забезпечення прав та безпеки дітей під час усиновлення, особливо в умовах кризових ситуацій. Далі, 31 травня 2022 року, були внесені подальші процедурні зміни, які, ймовірно, спрямовані на поліпшення процесу усиновлення в умовах складної політичної та соціальної ситуації в країні. Ці зміни в законодавстві стали важливими кроками для адаптації процедури усиновлення до складних умов, що існують в Україні під час воєнного стану [3]. Вони сприяли більш ефективному та безпечному проведенню усиновлення, забезпечуючи захист прав та інтересів дітей, незважаючи на складну ситуацію в країні. Цивільний процесуальний кодекс України (далі ЦПК), зокрема в статтях 310–314, визначає детальні процедурні особливості здійснення усиновлення. Згідно з цим законодавством, розгляд та вирішення справи про усиновлення здійснюється в рамках цивільного судочинства за процедурою окремого провадження.

Заява про усиновлення подається до суду за місцем проживання дитини разом із наступними обов'язковими документами:

1. Копія свідоцтва про шлюб подається разом із письмовою згодою другого з подружжя, засвідченою нотаріально, у випадку усиновлення дитини одним із подружжя.

2. Медичний висновок про стан здоров'я заявника.

3. Довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи.

4. Документ, що підтверджує право власності або користування жилим приміщенням.

5. Інші документи, визначені законом, які можуть бути необхідними для конкретної ситуації.

Ці вимоги спрямовані на забезпечення безпеки та добробуту дитини, а також на гарантування прав та обов'язків осіб, які бажають усиновити дитину. Процес усиновлення підкреслюється ретельною перевіркою інформації та документів, що подаються, з метою забезпечення найкращих умов для дитини [4, 178].

Україна забезпечує нагляд за дотриманням прав дітей, які були усиновлені іноземцями, відповідно до положень Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей. Цей порядок був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 року № 905[5].

Згідно з цим Порядком, уповноважені органи в Україні відповідальні за забезпечення прав та добробуту усиновлених дітей іноземцями. Ці органи відповідають за надання інформації, консультацій та допомоги усиновлювачам і дітям у разі потреби. Нагляд за дотриманням прав усиновлених дітей здійснюється через систему моніторингу та оцінки їхнього благополуччя. Це може включати відвідування домів, спілкування з усиновлювачами та дітьми, а також аналіз умов проживання та інші заходи для визначення стану дитини та її відповідності необхідним стандартам.

Мета цього нагляду – забезпечення безпеки, захисту та добробуту усиновлених дітей, незалежно від їхнього статусу або громадянства усиновлювачів. Важливою є співпраця між органами державної влади, соціальними службами та іншими відповідальними сторонами для забезпечення ефективного нагляду та захисту прав дітей.

У літературі зазначається, що законодавство більшості країн передбачає покладення функцій нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей на соціальні служби та недержавні агентства, які діють в межах відповідного національного законодавства. У багатьох випадках це законодавство не передбачає участі посадових осіб консульських установ інших держав у цьому процесі [6, с. 61].

Це може створювати проблеми, оскільки усиновлювачі, не дотримуючись вимог законодавства, можуть уникати ставлення своєї усиновленої дитини на консульський облік, що ускладнює контроль за умовами проживання та виховання дитини. Без об'єктивних звітів про ці умови, складених самими усиновлювачами, неможливо ефективно здійснювати нагляд та забезпечувати захист прав дітей.

Ця проблема вимагає уваги та може вирішуватися шляхом вдосконалення законодавства та забезпечення співпраці між державами у сфері усиновлення. Важливо розробити механізми, які б дозволили ефективно контролювати умови проживання та виховання усиновлених дітей, забезпечуючи їхні права та добробут.

Список використаних джерел

1. Гожій І., Солончук І. Сучасні проблеми міждержавного усиновлення. *Jurnalul juridic național : Teorie și practică*. 2019. Martie. С. 123–128.

2. Європейська конвенція про усиновлення дітей: міжнар. док. від 24.04.1967 р. № ETS N 58. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_676#Text

3. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення: міжнар. док. від 29.05.1993 р: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365#Text

4. Мосейчук А. І. Нагляд за дотриманням прав дітей, усиновлених іноземцями, за законодавством України та країн Європейського Союзу. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1.

С. 175–179. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33396/1/НАГЛЯД%20ЗА%20ДОТРИМАННЯМ%20ПРАВ%20ДІТЕЙ.pdf>

5. Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: затв. постановою КМУ від 08.10.2008 р. № 905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-п#top> (дата звернення: 08.09.2022).

6. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання. *Форум права*. 2011. № 3. С. 59–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_102 (дата звернення: 08.09.2022).

Ключові слова: усиновлення, воєнний стан, нагляд за дотриманням прав, консульський облік.

Keywords: adoption, martial law, monitoring of rights, consular accounting.

Полюк Юлія Іванівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Нагальна необхідність запровадження простих, швидких та дистанційних способів вирішення спорів без потреби звертатися до традиційних судових установ виникла ще в умовах пандемії COVID-19, а з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну стало життєво-необхідним. Механізми онлайн вирішення спорів в судовій системі мають на меті сприяння ефективному, гнучкому та своєчасному доступу до судових послуг. Проблема перевантаженості судової системи великою кількістю справ, особливо цивільної юрисдикції, не є новою і найбільш дієвим та ефективним способами її вирішення є запровадження примирних процедур в судочинство, їх популяризація та стимулювання сторін щодо їх застосування.

Запровадження примирних процедур у вітчизняному цивільному судочинстві має відбуватися відповідно до вимог, що висувуються до України міжнародним співтовариством і в цьому напрямку є низка важливих Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи [1].

Шлях до поступового розширення альтернативних механізмів вирішення цивільно-правових спорів в Україні відкрився з закріпленням у 2004 році інституту мирової угоди на рівні національного законодавства. З метою підвищення якості правосуддя і зменшення навантаження на суди, запроваджуються законодавчі зміни спрямовані на заохочення сторін до укладання мирових угод на більш ранніх етапах судового процесу – у 2005 році «провадження у справі досудового розгляду» стає самостійною стадією цивільного процесу, де вчинення дій щодо з'ясування можливості врегулювання спору є однією з складових її мети. У 2017 році законодавець активно спрямовував зусилля на створення ефективних механізмів альтернативного вирішення спорів, посиливши стадію підготовчого провадження акцентуючи увагу на мирному врегулюванні спору саме на цьому етапі судочинства одночасно запроваджуючи врегулювання спору за участі судді, наділяючи суд новими правомочностями в цій сфері (ч. 4, 5 ст. 203 ЦПК України) і закріпивши у ч. 1 ст. 142 ЦПК України заохочення сторін до застосування примирливих процедур у вигляді повернення позивачу з державного бюджету 50% сплаченого судового збору. У 2021 році із прийняття Закону України «Про медіацію» процесуальне законодавство передбачило можливість зупинення провадження у справі задля врегулювання спору шляхом медіації. Таке законодавче забезпечення медіації як повернення позивачу 60% витрат з державного бюджету в разі вирішення спору через медіацію може ста-